

ALFÖLD.

POLITIKAI NAPILAP.

Szerkesztési iroda: főtér, Szabó-féle ház 2-ik emelet, hova e lap szellemi részét illető közlemények intézen- dők. Bérmentetlen levelek csak ismert kezeztől fo- gadtatnak el.	Előfizetési feltételek: Vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva: Egész évre 15 ft — kr. Félévre 7 „ 50 „ Negyedévre 3 „ 75 „	Hirdetmények díja: 4 hasábos petit-sor egyszeri hirdetésnél 6, és minden következőknél 3 ujkr szá- mítatik. Terjedelmes hirdetések többszöri beiktatásnál kedvezőbb feltételek mellett vétetnek fel. Bélyegdíj külön 30 ujkr. Magánvita 3 hasábos petit-sor 15 ujkr.	Kiadói hivatal: Bettelheim testvérek könyvkereskedésében (főtér), hova e lap anyagi részét illető közlemények, (előfizetési pénz, kiadások iránti panaszok, hirdetmények) bérmentesen intézendők.
--	---	--	---

Előfizetési felhívás.

Az

„ALFÖLD“

decemberi folyamára 1 ft 40 kr.

december—márcziusra 5 „ — „

Az „Alföld“ kiadóhivatala.

P e s t, november 25.

Tegnap előtt, (nov. 23-dikán) délelőtti 11 órakor tartatott a köztelken tanácskozmány az alföldi vasut ügyében, melyen gr. Károlyi György, b. Eötvös József, b. Venkheim Béla, Trefort Ágost., Majláth György és még számos magánosakon kívül Baja, Csaba, Gyula, H. M.-Vásárhely, Komlós, Makó, Orosháza, Sarkad, Szabadka, Szalonta, Szarvas, Szeged, Szentes, Zombor, K.-Zombor alföldi községek és a csongrádmegyei gazdasági egyesület képviselői részt vettek. Miután b. Venkheim Béla indítványára gróf Károlyi György az elnöki széket elfoglalta: Trefort Agoston emelt szót a tanácskozmány feladatát fejtegetvén:

„Engedje meg a tiszt. közgyűlés, ugymond, hogy ez ügy keletkezéséről, és a mai tanácskozmány feladatáról rövid felvilágosítást adhassak. Ha az ember állandóan az alföldön él, s az éghajlatnak viszonyait szélsőségei között ismeri, miszerint nyáron a hajózható folyók gyakran kiszáradnak, télen pedig az utak nagyrészt járhatatlanok, s miután a földnek anyaga építésre nem használható, sőt azt oly távolról kell hozni, hogy az építés folytonos föntartásának költsége többbe kerülne, mint a vaspálya: nagyon közel fekszik a vágy, sőt a meggyőződés, hogy ha az alföldet örökös stagnációra kárhoztatni nem akarjuk, ott az eddig létező pályákon kívül még több s más pályáról kell gondoskodni.

„E meggyőződés szülte Békés megyében azon tervet, miszerint e megye egynehány nagyobb községei, melyek az aradi vonaltól félre esnek, egy részt ezen vaspályával, másrészt a Tiszával egy szárnyvonal által volnának összekötendők. Ezen terv most sincs elejtve. Miután az érdeklettek az előleges munkálatok megtételére engedélyért folyamodtak, nem csak erre adatott meg az engedély, hanem arra is, hogy Csabáról Szegedig építendő vasutra az előleges munkálatok tétessenek meg. Ezen engedély szolgált alkalmul és ösztönül arra, hogy az alföldön nem egy két egyén által, hanem valóban a nagy érdekelt közönség által nagyobbyszerű vasuti terve concipáltassék egy oly vasutnak, mely N.-Váradról indulva, N.-Váradot az aradi pályával Csabánál összekötné, Vásárhelyen át Szegedig folytattatnék, onnan Szabadkán, Bácskán keresztül a Dunáig menne, úgy hogy az alföldi Mohács- és Péccsel, onnan az adriai tengerig Triesttel és a maga idején Fiumével egyenes összeköttetésben lenne. Mennyire hasznos, életrevaló s szükséges ezen alföldi vonal, bizonyítja először a pályának ösztönszerűleg keletkezett tervezete, másodsor bizonyítja az e pálya által érintendő községek természete, t. i. ha a térképre tekintünk, látni fogjuk, miszerint itt az alföldi népes községek egész sorozata van, oly jelentékeny községek forgalom s természetével, hogy azokra nézve jelenleg főnáll a szükség, hogy egyrészt az aradi vaspályával, másrészt a szegedivel összekötessenek; harmadsor szükségessé teszi e pályát, az ország, nemzet gazdasági érdekeinek s főleg esportunknak

ügye; Magyarországnak igen gazdag természetével mellettl nincs gyáripára, nincs tehát elég belső fogyasztója, nincs elég nagy vására. — Gyáripár s nagyobb belső fogyasztás az idő műve; ennek pótlásául törekednünk kell a kivített előmozdítani, mi csak az által eszközölhető, ha olcsóbban tudunk természeteni, másodsor, ha olcsón tudunk szállítani; már pedig ha az alföldi gabonát a külvásárra olcsón akarjuk szállítani, szükséges a tervezett vasut, mit bizonyít negyedsor, hogy ennek fontosságát már Széchenyink éles szeme felfogta s kijelölte. — Ötödsor, mutatja e pálya szükségét egy tekintet Magyarország térképére, mert nemzetgazdasági lehetetlenség, hogy Magyarország tiszántuli része a tengerhez vasuti összeköttetés nélkül maradjon.

Nézetemet igazolja azon vasuti vonal, mely most a Bánságból Zágrábig tervezetik. Nem vagyok ellensége sem nemzetgazdasági, sem politikai tekintetben, sem Horvátország sem Slavóniának; de az általunk tervezett pályát sokkal fontosabbnak tartom, és főleg e tervben látok elegendő okot arra, hogy ez ügyet haladékkal megindítsuk. Jól tudom, hogy az általunk tervezett pályának hatalmas ellenségei vannak, hogy sok nehézséggel kell majd küzdenünk; de ha azt szükségesnek tartjuk, indítsuk meg, készítsük elő az ügyet, mert ki akarni tud, az győzni is tud. Bátor vagyok, ezeknél fogva következő indítványt a t. közgyűlés elé terjeszteni:

„1. Alakíttassék ez ügy előkészítésére egy Pesten székelő állandó bizottmány, elnökből és 16 tagból, mely oda utasítandó, hogy tegye magát összeköttetésbe az érdekelt vidékeken ezen ügy előmozdítására létező bizottmányokkal, hol pedig ily bizottmányok nem volnának, hasson oda, hogy alakíttassanak, és ezekkel kezdet fogva gyűjtsön adatokat a természetéről, tanulmányozza ezen ügyet és tanulmányoztassa azt.

„2. Sajtó útján hasson oda, hogy az ország e pálya hasznosságáról, szükségéről és országos érdekü voltáról győződjek meg.

„3. Idő és körülmények szerint tegye magát érintkezésbe külföldi tőkepénzesekkel, hogy a szükséges pénzerőket meg lehessen szerezni.

„4. Bocsásson vidéki bizottmányok után aláírási iveket ki, az előleges munkálatokra szükséges költségek előállítása végett, és folyamodjék engedélyért az előleges munkálatok megtételére.

„5. Terjessze ki figyelmét oly községekre, melyek geographiai helyzetük következtében a főpályától nem fognak érintethetni, de elég jelentőséggel birnak, hogy szárnyvonalak által köttessenek össze a főpályával.

„6. Tegyen minden szükséges lépéseket ezen ügy megérlelésére és előkészítésére, akkép, hogy maga idején kész munkával lépessen elő, hogy nemcsak a végconcessiót, hanem a kamatbiztosítást is megnyerjék.

Ezen indítvány minden pontja egyhangulag elfogadtatván, a központi bizottmány elnökü Gr. Károlyi György, és alelnökü Trefort Ágoston választattak meg. A bizottmány tagjai következők lettek: Almásy Pál, gr. Apponyi György, Csengery Antal, b. Eötvös József, Fellmayer Antal, Hollán Ernő, Lónyai Menyhért, gr. Károlyi Sándor, Majláth György, Pallavicini Alfonz marquis, Schoosberger Zsigmond, báró Simonyi Lajos, Susics Károly, Tisza Kálmán, báró Wenckheim Béla, gr. Zichy Ferencz.

Ezután Majláth György indítványozta, hogy az előmunkálatokra szükséges pénzösszeg

előállításánál a pécs-kanizsai vaspályánál követett eljárás használtassék. Határozottassék t. i. egy összeg, pl. 5 ft, mely mindenkit egy részvény birhatására (minden kötelezettség nélkül) jogosít. Ez elfogadtatván, elnök ő nmltga felhívja a községek képviselőit netalán külön óhajaik előadására.

Erre Csaba város képviselője Kemény Mihály a Trefort Agoston ur által tett indítványt azzal kívánja kiegészíttetni, hogy addig is, míg ezen pályára a szükséges engedély ki- eszközöltetnék, annak már engedélyezett részén, névszerint Csaba-Szeged közt az előmunkálatok azonnal megkezdessenek. — A szükséges költségekre Csaba város részéről utasítása szerint 500 forintot ajánl, igérvén egyesek részéről is gyűjtést eszközölni e végre. Orosháza ugyanezt óhajtja s ajánl 300 forintot. Szeged polgármestere kimondatni kívánja határozottan, hogy e pálya nem csak Szegedig czéloztatik hozatni Váradtól, de mindenesetre onnan a Dunához folytattatni, a város részéről fel ajánl 1000 ftot, Vásárhely hasonlag 1000 ftot ajánl, de ugymond, még sokkal többet is kész adni; Gyula város 500 ftot.

Szabadka városa képviselői jelenték, hogy nekik Szegedtől Szabadkáig teljesen kész tervük van, s azt használatul a megválasztott központi bizottmánynak felajánlják s egyéb áldozatokban is magukat más község által felülmulatni nem engedik.

Ezután még Szarvas képviselője Tomcsányi Károly emelt szót, Szarvast oly városnak igyekeztetve kimutatni, hogy annak szárnyvonalali összeköttetését a főpályával indokoltnak látja, — s a várost minden áldozatra késznek nyilvánítja. — Ily értelemben szólt Szentes és Zombor is, mint az egyenes vonalból kieső városok.

Baja, Komlós, Makó, Sarkad, Szalonta, egyenes utasítással nem birnak pénzösszegek felajánlására, de biztosítják ez értekezletet s a központi bizottmányt, hogy ez ügyben minden áldozatra készek.

Elnök ő nmltga ezek után örömét fejezi ki az ügynek ily buzgó felkarolásáért, s kijelenti, hogy Isten segedelmével, hite szerint, az előmunkálatok a legközelebbi tavasszal megkezdetnek.

Végül Majláth György ur, még ekként szólt:

„Csak arra kívánom még a t. közgyűlés figyelmét felhíni, hogy azon pont, mely a formulázott indítványban foglalva van, és mely a statisztikai adatokra vonatkozik, egyike azoknak melynek fontossága a vállalat kivitelére nézve mérlelhetlen. A vasut dolga, mondjuk meg igazán, tisztán számokon alapul, és ha a külföldi tőkét, mire szorulni fogunk, édesgetni akarjuk, okvetetlen szükséges, hogy oly világossággal állítsuk össze a reménylhető forgalom mennyiségét, mikép éppen a számok szóljanak kedvezőleg. Sajnos, de tagadhatatlan, hogy tavaly p. egy francziának adatott először alaposan tanulmányozva kifejteni azon hatást, melyet a magyarországi productio Európa alimentatiójára gyakorol. Szeretném ha ezen tárgy a lehető legalaposabban, legkimerítőbben fejtegettetnék, és arra a téli hónapok legalkalmasabbak. Ez legyen a szellemi előharcz, melyet az anyagi követne. Részemről élénken üdvözültem az indítványt, mely e vasut létesítését helyezte kilátásba, — bár mint birtokos abban érdekelve nem vagyok, — mert megvallom, hogy 17 év óta ápolom e jámbor óhajtást, mely most Isten segedelmével a teljesedés küszöbén áll. De erre mindenekelőtt szükséges, a szellemi téren előkészíteni a művet, az anyagi áldozatok, mint

látjuk, hiányozni nem fognak, és ha e kettő egyesül, a külföld e részben cserben nem hagy. Ezzel a gyűlésnek 12 óra után vége volt.

Körültekintés.

A bécsi reichsrath berekesztésének ideje már közeleg. Az utolsó pillanatokban mindenütt némi hamarkodás vehető észre; így ezen üléseken is; azért kétszerte sajnós, hogy a birodalmi tanács épen ezen időben foglalkozik a legfontosabb ügyekkel. Utolsó üléseit a bélyeg- és illetéktörvény vette igénybe, melyek tételeire tetemesb föllebbemelés vár. A bélyegadó egy évtized alatt aránytalan mértékben emeltetett mindig fölebb, úgy hogy az állandó bélyegtételek kétszer oly nagyokká lesznek most, mint voltak azon időben, midőn hozzáuk behozattak. Midőn a bélyeg nálunk behozatott — mondja a „P. N.“, — hogy csak a legsűrűbben előforduló tételeket érintsük — bizonyos okmányokra 15 és 30 pengő krajczárnyi bélyegdíj rovatott. Behozatván aztán az új osztrák és 15 régi krajczárból (=26 uj kr) lett 30 uj kr, és 30 pengő krajczárból (=50 1/2 uj kr) lett 60 uj kr. Aztán 1859-ben feltaláltván a Kriegszuschlag, a 30 uj krajczárból lett 36 uj kr és a 60 krból 72 uj kr. A pénzügyminiszter legújabb javaslata szerint a 37 krajczár 50-re, a 72 pedig 1 forintra emeltetik. Tehát a régi 15 krajczár (1/4 forint helyébe lépendő 50 kr (1/2 forint), és a régi 30 kr (1/2 ft) helyébe egy forint!

Hasonló arányban fog emelkedni a percentuális illetékek nagy része, nevezetesen oly vagyontól, mely mint péld. az egyházaké, vasutársulatoké, csak nagy ritkán szok egyik kézből a másikba átmenni. Itt azon furcsa érv hallatszott, hogy ezen adó nem teljesen jogosult, mert míg péld. a magánosnak vagyona átlagosan 10—15 év alatt más birtokos kezére jut, az egyházak, társulatok stb. javai sok évtizeden, sőt talán századokon át maradnak ugyanazon testület birtokában, hogy tehát ily esetekben az állam elveszíti azon vagyon-átviteli illetéket, melyet a magánvagyon átruházásából szokott huzni. Elnézünk azon elv vitatásától, vajjon a tökevagyon képezheti-e a megadóztatás tárgyát, midőn az e vagyonból huzott jövedelemre amugy is adó van vetve; hanem ettől elnézve sem tartjuk helyesnek azon állítást, miszerint a fentemlített vagyon birtokosa nem változik, és hogy ez veszteség az államra nézve, főleg miután az új bélyegtörvény bármennyi évi jövedelem megszerzésére külön illetéket ró. Ha tehát péld. új kanonok nevezetetik ki — a szokott jövedelmi adón kívül — az új tisztség átvállalásakor a nyert évi illetmények szerint számítandó percentuális illetéket kell fizetnie; a dolog tehát úgy tekintendő, mintha az egyházi vagyon azon része, mely az ő jövedelmét hajtja, reá szállt volna; méltányos-e aztán az egyház ezen vagyonrészétől még külön „illeték-aquivalens“et is követelni? Egy vasuti társulat vagyonát a részvények képviselik; a részvények péld. halálozás esetén csak úgy változtatják birtokosukat, mint bármely más neme a vagyonnak, és ezen átruházás a vagyonátviteli illeték alá esik, mi igazolja itt még külön aequivalens követelését?

Aztán még a közlekedési intézetek által kiadott menetjegyeket is a bélyegadó alá vonják, a mi tudunkra, sehol Európában nincs behozva.

Ez által természetesen csak az utasokat fognak itt is megadóztatni; ennél fogva, ha valaki vasuton vagy gőzhajón utazni akar, ezért adót kell fizetnie. Pedig már maga az utazási díj is elég magas Ausztriában. A

„Wiener Kaufmannshalle“ egybeállításokat tesz az utazási jegyek árára nézve, melyekből kitetszik, hogy az osztrák birodalomban most is legköltségesebb az utazás. Északi Németországban egy harmadik osztályú jegy ára egy mértföldre 15 kr, déli Németországon 11 1/2 kr, míg Ausztriában 18 kr. Kitetszik ebből is, hogy Ausztriában a személyszállítási díj 20 százalékkal drágább, mint az északi, s 57 százalékkal drágább, mint déli Németországban. Hozzá tehetjük, hogy 80 százalékkal drágább, mint Belgiumban. Szükségtelen mondanunk, hogy e körülmény is befoly a forgalom akadályozására s a termelés drágábbá tételére. A „Vtrld.“ hasonló egybeállításokkal kimutató nem rég, hogy a föld sehol sincs annyira terhelve, mint az osztrák birodalomban már jelenleg is.

Bukurest, november 15-én.

„Megnehezült az idők viharos járása felettünk“ szavak illenek ma a román nemzeti párt ajkaira. Sajtóperek, katonai önkénykedés, mindennapi keserű kenyerök, ha szavuknak hitelt adhatunk, maga az ország az anarchia előestéjén áll. De menjünk rendre az események elősorolásában. A „Romanul“ a már említett Strambio peren átesvén, tegnap ismét törvényszék előtt állott, mire alkalmat a görög király elűzésekor irt eme szavaival adott: „Mondtuk s ismételve állítjuk, hogy akármelyik nemzetnek jogában áll királyát“ a többit nem mondom én, nehogy önnök is bajt szeressék. Ariceszku, a lap főmunkatársa öt havi fogságra s 500 lé birságra, Albeszku, a lap keze, három havi fogságra s 800 lé birságra ítéltettek, mindketten kezességre kibocsáttatván, a semmisítő törvényszékhez fölebezték ügyüket. A „Reform“-nak is két per van nyakában, egyik a görög papság elleni izgatásért, midőn ezek az egyházi jószágokat kibérelték, a másikat nem említi, hogy mivel érdemelte meg. Mindezen perek legálább a § határai között mozognak és sem halálfeleletet a szerkesztőkbe mint látom nem öntenek, sem az anarchia közeledését nem jelzik. Ezt egybeűt kell keresnünk. Nehány katonatiszt mint a „Reforma“ szerkesztője panaszoja, őt a napokban egy gyermek által irodájából — azon ürügy alatt, hogy egy nő hivatja — ki csaltja, s midőn egész nyugodtan lejt a románcsarnok végére, a csarnok alatti tunnelből kirohan 4—5 fegyveres tiszt — szerinte rabló bandita — s őt a fegyvertelen megrohanva, keményen elpáholja. Egyet sem mert meg közülni, csupán annyit tud, hogy egy vadászkapitány is volt köztök. A szégyenteljes scandalum, mi oly nagy gyalázatot hozott a román hadsereg tisztjeire, délelőtt tizenegy óraker történt. Valentinianu megtett minden lépést, hogy a tettesek kézrekerítésének és megérdemelt büntetésüket elvegyék, addig felhívja őket lapjában, hogy ha az emberségnek, a katonai becsületnek csak egy szikrája maradt meg bennök, jelenjenek meg nyíltan nála és ő kész mindenikkel külön megvereckedni, ha őket valamivel megsértette, mit ha nem tennének, a világ színe előtt gyávák nak, gyilkosoknak proklamálja. A szerkesztő elkeseredését és keserű kifakadásait menti egyrészt a lovatlan megtámadtatása, másrészt az, hogy életében mindig a nemzetiség lobogójának volt bátorlelkű bajnoka és magaviselésével okot nem adott ily bántalmazásra. A katonai törvényszék elvégzi ez ügyben kötelességét, de vajjon mit mondand erre Európa művelt közvéleménye, mit annyi nemzetek művelt katonai tisztikara? Nem mondom ki azt sem, mit ez esemény olvasások érzék; nem, mert tapasztaltam, hogy leplezetlen igazmondással Arad környékén rozsvért csináltak egykor sokakban, csupán annyi álljon itt, hogy az

ily katonai önkénnyel bajosan fogja Európa művelt nemzeteinek rokonszenvét megnyerni a fiatal Romániára s hogy midőn Valentinianu ez esemény utáni napon fenyegették a tiszt urak irodájában, méltán mondhatlapja homlokán: „még életem sincs bátorságban, a legnagyobb anarchia küszöbén álunk; segítség! segítség!“

Említettem volt, hogy Ariceszku egy költeményt irt volt a görög néphez, e költemény egy pár soraidént hogy mit mondott volt 48-ban egy román k. tiszt Beszko herczegnek, hogy a katonai is a nép fia s így . . . sat. Ariceszku ezért egy tiszt párbajra hívta, a „Romanul“-ban Rosettitől kért tanácsot, ha vajjon elgadjá-e vagy ne fogadjá? A Valentinianoval történt esemény közbejöttével Rosetti 24 órai gondolkodási időt kért, de ekkor is bevallja, hogy a jelen körülmények között nem bir tanácsot adni. . . .; Ma (nov. 15-én) mondja a „Romanul“, egy ember Bukurest utcáin kicikázva, jegyeket szór el, és a kormánynak egyetlen szerezéses egyént megszólította volna. A látogatójegy alakú papírdarabokra írónnal a következő legenda val írva: „Unio, alkotmányos kormány, autonómiánk kezessége, idegen herczeg.“ Talán a román katonai tisztikar sejt valamit s ezért oly szigorú a nemzeti pártiak irányában. A „Romanul“ görögországi sajtójában sejtetheti a figyelmes olvasó, hogy a kormány eshetőségeket sietett megelőzni. Eszétszórójegyek idegen herczeget óhajtó pártáryalatról engednek gratulálni, talán nem csalódom, ha ezeket végig futva álltom, hogy itt készülnek valamit végrehajtani. „Holnap a miniszterelnök meg fogja az országgyűlést nyitni, a mélt. k. v. n. t. Romániából“ csak vagy két hét múlva érkezett meg, s azt mondják, hogy a kormány idén egynek sem rendelt postalóvakat.“ Így kezd a szemléjét a „Romanul.“ Holnapután az itteni magyar olvasóegylet — „Hunnia“ — közgyűlést fog tartani mindezek működéseiről tudósítani fogja önt

Aldunai

Külföld.

Franciaország. Napoleon hg röpiratát „France“ a pápai székhely ellen intézet vádiratnak nevezi. A kölni lap szerint ezt nem sokára egy második, sokkal élesebb hangon írott röpirat fogja követni, mely Bossuettől kezdve a francia püspökök nyilatkozatai foglaltatnak a világi hatalom ellen.

A papi párt, mint írják, rendkívül boszankodik a röpirat megjelenésén. Drouyn de Lhuys azt kívánja császárától, hogy e röpirat ellen a „Moniteur“ által harcoljon. Mint mondják, Belluno hg ennek megfélemlőleg clericalis szellemű, röpiraton dolgozik.

Olaszország. Turinból írják 24-ről. A művelésben a vita folytatott. Egy tábornok választása (nevét a sürgönyből nem lehetett kibetűzni) megsemmisítették, mivel katonai nyomás alatt történt. De Gasperi gáncsolja Ratazzit, hogy nem tudá bekebelezni Közép-Itáliát. Pepoli válaszol, még nem közölt okmányokat idézván, melyek különös (curiosi) tanujeleit adják a kormány törekvésének. Alfieri a miniszterium politikáját védi. — Az olasz kormány kijelenté, hogy Austria esetleges görög trónjelöltségét visszautasítja. — Garibaldi sebe egészen javulóban van; hire járt, hogy király szoros titokban meg fogja látogatni. Garibaldi közelebbről, mint a kölni lap írja, Itáliára vonatkozólag

*) Ez annyit tesz, mint a „királyhágóntuli Magyarország“ Damusque, petimusque vicissim. Aldunai

TÁRCZA.

A földfejlődés történelmének hitregéje.

III.

(Folytatás).

Midőn a hold levált róla, hamarabb történhetett a sűrűsödés. Mondtuk már, hogy a sűrűsödés a központ körül kezdődött. Mindenki világosnak találja, hogy a központ felé a legsúlyosabb elemek todlultak, s ezek tapasztalásunk szerint a fémek (arany, ércny, ezüst, vas sat.) Hogy a föld központja körül a föld legsúlyosabb elemei egyesítvők, tanúsítja a tapasztalás. A fajsúly meghatározására a vizet vesszük összehasonlításként. Például, a vas fajsúlyát megakarván tudni, először bizonyos mennyiségű, tegyük egy köbláb vizet mérlegelünk meg. Megjegyeztvén ennek súlyát, ugyanannyi vasat teszünk a mérlegre. A vas súlyosabb lesz, mint a víz. Mennyivel súlyosabb a vas, mint a víz, az lesz a vas fajsulya. Ha az egész földet összekevernők, úgy, hogy a könnyebb és súlyosabb részek mindennütt egyenlően volnának elosztva, akkor azt találnók, hogy ugyanannyi föld ötször súlyosabb mint ugyanannyi víz, vagy is, a föld fajsulya: 5 t. Amde a föld fölületének fajsulya csak kettő, az az, ha a föld fölületéről vesszünk anyagot, ezt csak kétszer találjuk súlyosabbnak, mint milyen a víz. Ebből az következik, hogy a föld belsejében levő anyagnak még ötször is súlyosabbnak kell lenni, mint a víznek, mert csak úgy lehet az egésznek fajsulya 5 t. Ez észlelés által kifejezett bizonyosság. Mivel pedig az ismert legsúlyosabb testek a fémek, azért szükségképp azt kell következtetnünk, hogy ilyenek vannak a föld központja körül nagy mennyiségben egyesítve. — S ha e következmény okilag szükséges, ekkor szükségesnek aláljuk azt is, hogy már a föld elsőleges képződésénél a fémrészecskék gözallapotban a központ körül egyesültek.

Mi itt néhány szóval, rövid idő alatt elmondjuk s átfutjuk gondolatinkban a föld történelmét. De a valóság mennyi ideig tartott? Azon időtől fogva, mikor az első gyűrű levált a központi világgömből; addig míg földünk is megszülemt, számtalan millió éveknél

kellott eltelnők. Hajj de mi emberek hideg borzalommal telünk el ily hosszú idő említésnél. Szent kegyelettel tekintünk már pár százados ősi emlékekre; oly különösen hat reánk a régiség. Száz éves embert megbámulunk; e kor hosszúnak látszik előttünk. Fölfogásunk, tájékozásunk összehasonlításán alapszik. A súlyt, hosszúságot stb. csak összehasonlítás által tudjuk meg. Így az időtartamot is. Az időnél különösen saját életünk tünényeinnek tartama jó tekintetbe. A közönséges legrövidebb idő, melyet tisztán el tudunk képzelni, a pillanat, vagy másodperc. Érzékeink, melyek által észreveszünk, durvák legkevésbé sem tökéletesek. A világosság a naptól 21 millió mérföld távolságra, 8 perc alatt jó hozzánk; de ki képes magának elképzelni azon időtartamot, melyben a világosság csak egy mérföldet halad? Ki fogja föl, vagy vesszi észre a másodperc 1/43750 részét? Pedig állítani senki nem fogja, hogy ezen tér befutása egymásután-ság nélkül, egyszerre történnek.

Az időtartam hosszúságában tán könnyebben tájékozhatjuk magunkat, ha biztos összehasonlítás támogatást nyertünk. De itt is csak saját életünk tartamából indulunk ki, s itélünk rendesen. Ha az ember 1000 évig élne, akkor 100—200 év nem tűnnék oly hosszúnak előtte, mint most. Azonban, már a korlátolt időből is ki kellett lépünk, midőn a nemzetek, vagy az egyetemes emberiségnek mostanig lefolyt életkorát vettük tekintetbe. Itt a századok, ezredek hosszuk ugyan, de előttünk levén a történelem, könnyen átgondolhatók. A régiek azt képzelték, hogy a világ akkor teremtetett, mikor az ember. Ennek teremtetését pedig könnyen magyarázható, előbb már megértintett észteni oknál fogva, azon időbe helyezték, melyből az első regehagyományok hozzájuk eljutottak. Így lett a föld, sőt a világ is, csak 5—6 ezer éves a jelentől számítva. Azonban a természettudományok e tekintetben különösen kitégítik megismeréseinket. A régiek világgömbösítés hité, mely az azonkor fejletlen, és hibás gondolkodásából s képzelgésből származott, s melyet épen azért nem is kell egyebnek tartani, mint azonkor világgömbösítésnek, elenyészett az alapos tudomány szövetéke elől, mint elenyészik a kő, mely látásunk határát szűkre szabta, a nap fénye elől. Az idő tartamára nézve külö-

nösen a földtan, karöltve a csillagászattal, egészen elenyészett a korlátolt számolást. Az első tudós, ki a föld képződését tudományosan megismerte, megismerte azt is, hogy nem lehet az emberiség életét a földével összehasonlítani. A kérdés, mely csak egy napot elhosszúnak találna a hetet, végtelennek a századot. Az emberiség élete a földéhez képest olyan, milyen a kérszé az emberéhez képest. A föld életkorának fölfogására tehát az ember s a föld élete közti különbségek kell tekintetbe venni, akkor a millió évek nem lesznek oly annyira föltűnők. Ha a földet összehasonlítjuk a világgal, ennek korát ismét hosszabbnak találjuk, mert a föld a világból fejlődött ki, mint az ember a földből. De a világ életében már legszabadabb képzeletünkkel sem kísérhetjük a kort, hol a milliók, billiók, trilliók egy nap gyanánt tűnnek föl. Azért mint a délszigetek lakosa, ki hétig tudván csak számlálni, a tizet már számlálha lannak tekintti, mi is a világ életét öröktőlvalónak szeretjük mondani, hol nincs kezdet, s nem lesz vége, mint a keleti istenség fogalma: volt, van és lesz.

De térjünk vissza elbeszélésünk kitűzött tárgyához. Sok millió év telt el, hogy földünk ritkább gözallapotból sűrűbb gözallapotba ment át. Ekkor aztán a megsűrűsödött gözök legnagyobb részt lassankint ámentek folyékony állapotba. A föld minden anyaga háromféle állapotban létezhetik: lég-, hig- és szilárd állapotban. E három állapotot a mérséklet különböző fokai okozzák. Ha a mérséklet fokozatosan csökkenik, vagy növekszik, akkor az anyag megtartja azon egymásutánságot, mely szerint légnemű állapotból higba, s ebből szilárdba megy át; vagy megfordítva. Földünkön a mérséklet hasonlólag csak fokozatosan csökken, azért itt is bekövetkezett ezen egymásutánság. Ez egyszersmind fejlődési egymásutánság is. Légnemű állapot, fölfogásunk szerint legelőkeltebb állapot; aztán jön a hig, s végtére, legelőkeltebb a szilárd állapot. Földünk tehát gözallapotból folyékony állapotba ment át, mikor is előtűnt fölfoghatlan, s művészeleg előállíthatlan forráság uralkodott a földön. Ezen állapotot nevezzük a föld izzó folyékony állapotának.

palas-BCU-Cluj (Folytatása következik.)

kül továbbra is fogadtassanak az újonan jelentkező alapító, tagok.“ — Határozatott továbbá, hogy ha az alapítók közül bárki is a pénzt az egész kötelezett illetmény erejeig letenni kívánná, azt fennakadás nélkül tehesse. Az igazgatók választását eszközrendő közgyűlés összehívásának joga eszközrendő közgyűlés összehívásának joga elnökségi kötelességek rovatába utasítatott.

Ekkor hazaérkezik franciaországi száműzetéséből Blankenburg Galavur, ez a második Bolinkbrocke, kit az uralkodó hűnő azon ígérettel, hogy itthon hagyott, s száz ezerekre menő adósságait kifizeti, s első kamarásává nevezi, arra ösztönzi, hogy unokaöcsését vegye oktatása alá, csináljon belőle használható világfit, hogy céljai szerint megházasíthassa. A felébredt szerelem azonban nem a hűnő és Blankenburg óhajta szerint alkalmazkodik, és a wolfenbütteli hűnő helyett, Waldecz Margit udvari hölgyet veszi tárgyul, s az udvari cselszövények hálózata daczára, csakugyan azt is boldogítja kezével. A wolfenbütteli Tekla az egyszerű hadnagyhoz megy, kinek sátorában egykor a hideg ellen didergett — innen vevék a darab címét — Blankenberg Galavur pedig, főudvari emberré lesz s adósságai kifizettetnek. A darab egészben véve kitűnő szorgalommal adatott. Zöldi igen jeles vala, ugy Krasznai is a bányu hg személyében. Zöldi Blankenberget adta. A szerelmés hadnagyot Bányai elmondá, izetlen taglejtéssel, márvány arczczal és színtelen szavalattal. O ily szerepekre nem való. Tökés Emilia tulszapora beszéde nem használt az udvari társalgás ünepies tónusának; a wolfenbütteli hűnőben Mátyásiné vonatott érzelgős éneklése pedig rontott azon. Filippo vancsa mint az ilyen szerepekben mindig — ma is jeles volt.

Hétfőn, nov. 24-én adatott „Mátyás király lesz“, eredeti történeti színmű 5 szakaszban, Szigligetől. Kerek előadás, szörnyű kevés közönség, a mint eredeti színművekre, ilyen kardosokra t. i. szokott lenni. Figyelmeztetjük Brandot, hogy minden szájas parasztsága mellett sem szabad ám az országyűlési asztalra felugrálni, mint a sátor alatti korteskedés alkalmával szokás.

Kedden, nov. 25-én adatott : „A szegedi kupecz,” magyarosított vigj. 3 felv. népdalokkal. Zöldi a kupeczből egy törül metszett szegedi magyar embert alkotott, s nemcsak jellemzetes előadása, de igen takaros magyar táncza is nagyon tetszett, melyet Filipovicsnéval, ki a szegedi tüzről pattant menyecskét való eredetiséggel adott; ismételnie kelle. Kiemelendőek még Tőkés Emília, szép játékaért, s mint mindig izletes és jellemzetes öltözetéért, valamint Berzsényi és Krasznai. Bányai mindig egyforma s játéka ily modorálra hatni nem tud, vigyázzon továbbá a nyelvhibákra, jó lenne ha az izes igék conjugációját megtanulná. Aradiné csinos alak volt, de játéka német érzelgős vala. Bányáival, s egyedül dalolt énekei tetszetek. A szegedi magyar leányok élénk, tüzes, élczes és kedélyes jelleműek, azokat érzelgéssel képviselni, ily vidor körülmények között nem lehet, nem szabad.

Szabó József és Filippovics István igazgatásuk alatti
opera- dráma- és népszínmű-társulat által adatik :

Szomoru opera 3 felv. Zenéjét írta Donizetti Kajetán,
szövegét Cammarano Salvator. Olaszból fordította
Egressi Béni.

Távirati tudósítás

a bécsi börzéről november 26-án, 1862.

5% Metalliques . . .	71.25	Erüst	121.35
----------------------	-------	-----------------	--------

5% Metalliques	71.25	Exst	121.35
Nemzeti kölcsön	82.65	Váltó Londonra	122.20
Bankrészvény	787.—	Arany	5.83
Hitelezészet	221.50		

Felelős szerkesztő: **Környei János.**

* A földhitelintézet alapító közgyűlésén az elnök az íránt is kérdést tőn, mi véleményben van a közgyűlés arra nézve, hogy a mennyiben alapítók folyvást jelentkeznék, elfogadandók lesznek-e az új jelentkezők? A közgyűlés a kérdést tevő indítványra határozattá emeli: „hogy a tartaléktőke a lapnak a végzés értelméhez mért befejezése előtt minden nehézség nél-

BECSI BÖRZE nov. 24.			KÖZLEKEDÉS.			GABONÁRAK		
Államadósság.			Vasuti részvények.			a pesti piacon november 24. én.		
5% osztrák érték	65 70	65 80	Éjszaki vaspálya	1927	1928	Alsó-austriai mé- rő szerint	Súly font szorint	Leg- alant ár o. é.
5% Metalliques	55 —	55 50	Államvaspálya	238 —	239 —			
4% „	55 —	55 50	Déli vaspálya	298 —	299 —	Guza, bányai uj	86—88	3 90 4 45
5% nemzeti kölcsön	82 80	82 90	Nyugati vaspálya	152 25	153 —	„ tiszavidéki	85—88	3 75 4 —
Földterhermentesítés.			Tiszai vasut	147 —	—	„ fehérvári	84—85	4 — 4 15
Magyar	72 —	72 50	Iparrészvények.			„ bacsikai	83—84	3 80 4 —
Bánsági, horvát, szláv	69 50	70 —	Nemzeti bank	788 —	790 —	Kétszerez	76—78	3 35 3 35
Erdélyi	69 25	69 75	Hitelintézeti	221 30	221 40	Rozs	76—78	2 60 2 80
Bankzáloglevél			Escompte-bank	629 —	630 —	Árpa, sörfőzésre	68—70	2 20 2 30
6 évre	104 25	104 50	Lloyd	231 —	233 —	„ etetésre	65—67	1 80 2 —
Sorsjegyek.			Dunagőzhajózás	410 —	412 —	Zab	45—48	1 45 1 55
1839-ki sorsjegyek	141 50	142 —	Pesti lánchíd	400 —	403 —	Kukoricza	79—83	2 15 2 50
1854-ki „	91 50	91 75	Elsőbbségi kötvények.			Köles	—	2 — 2 20
1860-ki „	88 20	88 30	5% Lloyd	92 50	93 —	Paszuly	—	3 50 —
Hitelintézeti	100 frt	132 15	5% Dunagőzhajózási	94 —	95 —	Repezo, ősi	—	8 20 8 30
Gőzhajózási	100 frt	94 25	Váltók (devisek).			„ téli	—	—
Budai	40 frt	36 25	három hónapra.	—	—	Dunavízjárás Pesten nov. 25. 3' 3" 0 alatt.		
Eszterházy herceg	40 frt	99 —	Amsterdam (100 holl. frt.)	103 15	103 25	„ Pozsonynál nov. 21. 2' 3" 0 felett.		
Salm	40 frt	36 25	Augsburg (100 déln. frt.)	103 30	103 40	Maros „ november 26. 0 alatt.		
Pálffy	40 frt	35 50	Frankfurt (100 déln. frt.)	91 60	91 80			
Clary	40 frt	35 —	Hamburg (100 M. B.)	121 90	122 —			
St. Genois gróf	40 frt	35 —	London (10 L. St.)	48 35	48 45			
Windischgrätz hercz.	20 frt	21 75	Páris (100 fr.)	5 82	5 83			
Waldstein gróf	20 frt	21 —	Pénznemek.					
Keglevich gróf	10 frt	15 25	Császári arany	16 75	16 80			
			Korona	9 74	9 76			
			Napoleonsd'or	10 2	10 4			
			Orosz imperialok	121 25	122 50			
			Ezüst					

H I R D E T É S E K.

Hirdetmény.
(1259)
Az 1863-ik évi hadkiegészítésre az 1842., 1841., 1840., 1839. és 1838. évben született ifjak hivatnak fel, mindazok, kik a katonai ezen ujonczozásra megállapított 1200 frtyai váltságdíj lefizetni szándékoznak, ezennel felhivatnak, szóval vagy írásban 1862. évi december 15-éig a polgármesteri hivatalnál annyival inkább magukat jelenteni, mivel ezen idő eltelté után kérvényük többé nem fog tekintetbe vétetni és a sorsszám szerint fognak besoroztatni.
Aradon, 1862. évi november 25.

Arad sz. kir. város polgármesteri hivatala.

Hirdetmény.
(1260)
Mind azon katona kötelezettek kik 1857-ik év óta itten megtelepedtek, a helybeli illetőséget bírják és az 1863-ik évi hadkiegészítésre felhívott 5 korosztályban állnak, azaz 1842., 1841., 1840., 1839. és 1838-ik évben születtek úgy nemkülönben az itten tartózkodó fenébbi 5 korosztálybeli idegen hadkötelezettek ezennel felhivatnak f. é. december 5-ig az illető város negyedbeli tanácsnok urnál annyival inkább magukat jelenteni, mivel ezen idő elmúltá után mind az előbb úgy az utóbb nevezettek a város illetőségébe betudva hivatalból fognak besoroztatni.
Kelt Aradon, 1862. évi november 25-ikén.

Arad szab. kir. város polgármesteri hivatala.

Arverési hirdetés.
(1254)
Arad, szab. kir. város árvaszéke a néhai Kutsuba Pálné szül. Joannovits Jelena hagyatékához tartozó, Arad Sarkad külváros vadászúrt-utca 10. és 11-dik sz. a. fekvő házak s teleknek f. évi október 22-én történt elárvereztetését azért mivel időközben magosabb ajánlat tétetett, jóvá nem hagyván, s a f. é. 766. számú határozat által új árverést elrendelvén: ezen árverés f. é. december 4-én d. u. 3 órakor fog a helyszínen megtartatni. Az árverési feltételek alulírotnál megtekinthetők.
Kelt Aradon, november 23-ikán 1862.

Ebesfalvay Döme, kik. tanácsnok.

Hirdetés.
(1253)
Néhai Vargha Pál csödtömege érdekében tartott választmányi ülés határozásánál fogva a csödtömeghez tartozó Csánád vármegye nagylaki határban fekvő, épületeket s kertet 2635 frt o. ért. becsült 1/4 föld jövő 1863. évi január 8-ikán és február 19-én Nagylakon a városházánál szokott délelőtti órákban a legtöbbet ígérőnek árverés utján eladatik. — Venni szándékozők 10% bántapénzzel ellátva hivatalosak, a feltételek Nagylakon a városházánál és alólírotnál megtekinthetők.
Kelt Makón, 1862. november 24.

Hofbauer Sándor,

mint tömeg-gondnok.

Sz. 540. P. (1251) 3—3

Arverési hirdetés.

Közhirrét tétetik, miszerint néhai Brunner Erzsébet hagyatékához tartozó pankotai tjk. 103. sz. a. jegyzett 300 frtra becsült ház és fél telek, az első árverésen el nem adatván, a második árverés f. évi novemberhó 27-én d. e. 9 órakor Pankotán a község házában fog megtartatni.
Kelt Galsán, 1862. november 18.

Sorbán István,

m. esküdt.

(1258) 2—2

Lovak

eladandók.

Két hibánélküli, 5 éves kancza 15 3/4 markos, Hunyady ménesből és két sárga 16 markos, a birdai uradalomnál, utósó posta Detta Birda, egy órai távolságra van a vaspályától.

Felhivatnak mindazok kiknek alólírotnál ellen bármely czim alatti követeléseik lennének, miszerint írásban foglalt követeléseiket másolati okmányokkal támogatva 1863. évi január 20-ig e tekintetben meghatalmazott ügyvédem Vajna Miklós urnál (Arad, főter 1. sz.) annyival inkább bejelentésük, mert az elhallgatók, vagy késedelmeskedők utóbb tekintetbe vétetni nem fognak.
Arad, 1862. május hóban.

Jenei György.

Sz. 13. P. (1250) 3—3

Arverési hirdetés.

Közhirrét tétetik miszerint néhai Husvét Katalin hagyatékához tartozó pankotai tjk. 44. sz. a. jegyzett 155. számú 300 frtra becsült ház, helyrajzi 3592. sz. alatt jegyzett 900 öles 120 frtra, ugy h. r. 3693. sz. a. 110 öles 140 frtra becsült 6-pankotai kertek f. évi novemberhó 27-ikén d. e. 9 órakor Pankotán a község házában, mint második nyilvános árverési határidőben el fognak adatni.
Kelt Galsán, 1862. november 18.

Sorbán István,

m. esküdt.

(1257) 2—2

Haszonbérbe adandó.

Mintegy 1900 holdból álló s Bánátban fekvő birtok.

A feltételek e lap irodájában megtekinthetők.

4874. sz. törv. (1256) 2—3

Arverési hirdetés.

Gróf Nadasdy Lipót felperessége alatt Reiter Simon marasztalt fél ellen 42 frt és járuléka megvétele érdemében alperes féltől lezálogolt és megbecsült ingóságok elárvereztetése Arad városa törvényszékének f. évi 4874. sz. alatt hozott végzése folytán f. évi december 1-ső napjának d. u. 3 órájára tűzött ki, mely ingóságok Forray utca 11. számú boltban és a kitűzött időben elárvereltetni fognak.
Aradon, november 25. 1862.

Mayer Imre,

tanácsnok s végrehajtó bíró.

Arverési hirdetés.

Közhirrét tétetik, miszerint néhai Staisz János hagyatékához tartozó világosi tjk. 536. sz. a. jegyzett 1/4 külállományú föld az első árverésen el nem adathatván a második árverés f. évi november 28-án d. e. 9 órakor Uj-Világos község házában fog megtartatni.
Galsán, 1862. november 19.

Sorbán István,

m. esküdt.

(1147) 27—*

BETTELHEIM TESTVÉREK
könyvkereskedésében Aradon kapható

A CSONTTÖRÉSEK,

kórboneztani, kórtörténelmi és gyógyeljárás tekintetben.

Irta **Dr. Nagel Emil.**

Szövegbe nyomott fametszvényekkel.

Ára 1 frt 80 kr.

AZ UJ FÖLDESUR,
REGÉNY.

Irta **JÓKAI MÓR.**

3 kötet. — Ára 3 frt.

Az Allopathia és Homoeopathia

közti viszony vagy hasonzeny-vázlata levelekben, közfelvilágosítás érdekében

irta **Dr. SZOHNER JÓZSEF,**

orvostudor.

Ára 1 frt o. ért.

MEZŐGAZDÁSZATI
NÉZETEK ÉS ADATOK,
az elmélet és a gyakorlat köréből.

Közlí **TURONYI PÁL.**

Ára 80 kr.

Naptárak 1863. évre:

Garabonciás diák.	Ára 80 kr.	Wanderer an der Donau, Neueste Familien-Kalender s. Prämie	Ára 70 kr.
Bolond Miska naptár.	Ára 80 kr.	Humoristisch-Satyrischer Volks-Kalender, von Märzroth.	Ára 70 kr.
Kakas Márton naptár.	Ára 80 kr.	Illustr. Kathol. Volks-Kalender von Jarisch.	Ára 54 kr.
Paprika Jancsi naptár.	Ára 30 kr.	Wandersman-Kalender.	Ára 40 kr.
Az ország tükre.	Ára 1 ft 20 kr.	Österr. Volks-Kalender.	Ára 65 kr.
Kipfelhauser naptár.	Ára 80 kr.	Dr. Nep. Volgl's Volks-Kalender.	Ára 65 kr.
Nagy képes naptár, Bucsánszky Alajostól.	Ára 42 kr.	Ausztria-Kalender.	Ára 60 kr.
Protestans képes naptár.	Ára 40 kr.	Öst. G. Adolf Kalender.	Ára 50 kr.
Szebeni román naptár.	Ára 40 kr.		
Österreichischer Volks- u. Wirthschafts-Kalender.	Ára 40 kr.		
Illustrirt. Kalender u. Novellen Almanach s. Prämie.	Ára 84 kr.		